

گذری بر چگونگی زندگی:

عشایر

و فعالیتهای جهاد عشایر فارس

بیلاق و قشلاق می کنند اما عشایر بسیار حتی بین چند استان کوچ می کنند
در طول سالیان دراز کوچ دسته هایی از اینان جدا شده و در شهرها و روستاها سکونت یافته و کشاورزی را بیشه خود ساخته و بدین ترتیب از رده عشایر خارج شده اند عشایر کوچ روپاتوجه به نوع خاص زندگیشان مشکلات و نیازهای خاص خویش را دارند.

مشکلات و نیازمندیهای عشایر:

از آنجا که محور اصلی اقتصاد عشایر، تولید دام می باشد، لذا نیازمندیهای آنان نیز عمدتاً بر همین محور استوار است. مرتع، آبشخور دامی، خدمات پزشکی، تامین علوفه و... جمله عشیره ای برخلاف جامعه روستایی نیازی بخدماتی مانند آب لوله کشی برق و... ندارد. بلکه عمده ترین نیاز و احتیاجی که برای آنان می توان در نظر گرفت، راه است. ایل روها به «راههای کوچ»، «پلهای ارتباطی» برای گذر از رودخانه ها در هنگام کوچ و راههای نفوذی در

جهاد

آن زمان که خداوند ما را خلق کرد،
کوچ را فلسفه زندگی ساخت
و نیاز چهار دیوار نشینی را از افکار پیشینیان مازدود
و دنیا را خانه مقرر داد
و ما سر به فرمان او نهادیم
و به وعده های خداوند گاری امید بستیم
خداوند علف زارهای سرسبز را به ما وعده داد،
و آسمان بلند همیشه آبی را،
غروب شامگامی را به ما ارزانی داد
و روشنی بگاہ را،
در تاریک و روشن بگاہ خیمه هایمان را محمل
می بندیم
و در تاریک روشن سحرگاه در کنار چشمه سارها
بر سینه مهربان کوهها خیمه ها برافراشته می شوند

عشایر باتشکیلات و نظم و انسجام خاص خود با اقتصادی متحرک برای تامین علوفه دامهای خویش از نقطه ای به نقطه دیگر در حرکتند. زندگی ایلی این نظم خاص را طلب می کند چرا که در هنگام کوچ از نقطه ای به نقطه دیگر اگر این نظم حاکم نباشد، چه بسا درگیری های خونین و دامنه داری بر سر مرتع و زمین و دام و... پیشی بیاید. نحوه ایجاد این تشکیلات که در اسان آن عموماً خان ها و کلانترها و کخداهای وریش سفیدان قرار دارند، ویژگیهای خاصی دارد. یک فرد عشیره نشین که به تنهایی قادر به حفظ و تامین نیازمندیهای خویش نمی باشد. ضرورتاً می بایست به یک «جمع» بپیوندد چرا که در اقتصاد خانواده عشایر عوامل اساسی وجود دارد «دام» و «مرتع» و این دو نیز جز در نظام قبیلگی و عشیرگی بدست نیامده و حفظ نمی شوند. آنچه عشایر را به حرکت منظم و دائم وامی دارد دراصل همان احتیاج به مرتع است.

آنچه که در اینجا لازم است یادآوری شود نفوذ خانها و سوء استفاده های آنان از عشایر مستضعف در رابطه با نیازهای آنان می باشد. خوانینی که با تهدید و ایجاد رعب و وحشت در دل عشایر برای خود بارگاه و جایگاهی بهم زده و سایرین را به زیر سلطه خود کشیده و گاه نیز علیرغم میل باطنیشان آنان را وادار به اعمالی از قبیل غارت اموال روستائیان نموده اند. تحریکات سیاسی برای روبرود و قرار دادن عشایر با نظام جمهوری اسلامی که خان زدایی را وظیفه خویش می داند نیز از جمله عملکردهای خوانین حاکم بر عشیره ها بوده است. در سابق به کرات دیده می شد که یک رئیس یا یک خان با تعداد زیادی تفنگچی به شهرها و دهات حمله کرده و خسارت هایی عمده ای به آنان وارد می آوردند. تفنگچی ها افراد مستضعف و محرومی بودند دست از کار عادی خود برداشته و تفنگ بردوش به دنبال رئیس یا خان خود مطامع وی می افتنند. چرا که در طول سالیان دراز به او چنین القا کرده اند که بدون خان قادر به حفظ جان و مال خویش نیست. بررسی ستم خانها خودمقوله ای است که در جای دیگر بایستی بدان مفصلاً پرداخته شود، لیکن بی

شک می بایست جهت تدویم انقلاب اسلامی نظام خان خانی که شباهتی تام به نظام شاهنشاهی داشته و خود از عوامل مهم سدکننده رشد و پیشرفت عشایر غیور و مسلمان بوده، جای خود را به نهادهای اسلامی و تشکیلات مناسب و درخور انقلاب اسلامی بدهد.

* سالیان سال خوانین با تهدید و

ایجاد رعب و وحشت در دل عشایر برای خود بارگاه و جایگاهی بهم زده بودند...

گونه های مختلف عشایر:

شاید بتوان در یک تقسیم بندی شتابزده عشایر را به سه قسمت ساکن، نیمه سیار و کوچ رو تقسیم کرد که عمدتاً شق سوم از این تقسیم بندی «عشایر» (به معنی واقعی کلمه) نامیده شود. عشایر نیمه سیار بیشتر در محدوده یک شهرستان

عشایر فارس

مساله دیگر تامین امنیت عشایر است که خود می‌تواند از نفوذ و تسلط خانها را کاهش دهد. خوشبختانه در استان فارس خانها که با چهره ملی وارد صحنه شده بودند به تدریج ماهیتشان رو شده و از میان توده عشایری حذف گردیده‌اند. و در این میان نقش سپاه و جهاد و سایر ارگانهای انقلابی را نباید از یاد برد.

همین برادر در رابطه با فعالیتهایی که تا کنون در رابطه با عشایر از طریق ارگانهای انقلابی صورت گرفته و نواقص کار گفت: «جهاد عشایری تا کنون فعالیت زیادی نداشته است و فعالیتها عمدتاً از کانال جهاد استان و یا جهاد شهرستان صورت می‌گرفته در سمیناری که به منظور بررسی کمک‌رسانی به عشایر برگزار شد تصمیم گرفته شد که تشکیلاتی جهت رساندن خدمات کار فرهنگی از دفتر مرکزی تا استانها و شهرستانها و مراکز که تجمع عشایر بیشتر است ایجاد گردد، تا برای عشایر بطور جداگانه برنامه ریزی کنند.

در سطح استان فارس چندین ارگان از جمله عشایری است که تازگی عشایر، مرکز عشایری که همان اداره امور عشایری است که تازه‌گی تغییر نام داده و انتظامات ایل که مستقر در زاندارمری است در رابطه با عشایر فعالیت می‌کنند. علاوه بر مراکز که ذکر شد ادارات سرچنگل داری و صندوق عمران و مراکز نیز در این زمینه همکاری دارند و مناسبانه هماهنگی لازم بین جهاد و سایر ارگانها به استثنای بسیج عشایری و اداره سرچنگل ورق برزید

برادری از شورای جهاد عشایر فارس در رابطه با میزان ظلم و ستمی که بر عشایر رفته است می‌گفت: «وقتی زندگی روستایی را با زندگی شهری مقایسه می‌کنی می‌بینی که در حق روستایی چه ظلمی شده است و در مقایسه زندگی روستایی با زندگی عشیره‌ای خواهی دید که بین این دو باز ظلم

* اکیپ‌های ثابت و سیار بهداشتی

می‌باید دامهای عشایر را زیر پوشش بهداشتی و درمانی قرار دهند. تا یگانه سرمایه زندگی عشایر را از خطر نابودی نجات دهند.

بیشتری را بر عشایر روا داشته‌اند. یک روستایی بهر حال هر مصیبتی هم که به مرش آید اگر زمین از آن خودش باشد باز می‌تواند زمینش را آباد کند و دوباره کشتش را رو به راه سازد اما در هنگام قحطی و با شیوع بیماریهای دامی یا حتی آمدن سیلی هستی یک فرد عشیره‌ای از میان میرود و برایش هیچ باقی نمی‌ماند و در برابر تمام این خطرات هیچ گونه بیمه‌ای نیز به حمایت از آنان بر نمی‌خیزد.

مناطق مختلف عشایری برای رساندن علوفه به قشلاق و تامین سایر مایحتاج خود و برای اینکه اکیپ‌های سیار دامپزشکی، بهداشت و درمان بتوانند به این ها سرکشی کرده و خدمات لازم را ارائه دهند، احتیاج دارند.

اکیپ‌های ثابت و سیار بهداشتی می‌بایست عشایر را زیر پوشش بهداشت و درمان قرار دهند و با ارائه خدمات دامپزشکی و آموزش بهداشت دامی دامهایشان یعنی یگانه سرمایه زندگی ایشان را از تلف شدن نجات دهند.

برخی از عشایر کشت‌های دیم و کشتیهای دیگری دارند که می‌بایست در جهت خودکفا کردن آنها کمکهای لازم به ایشان شود.

در زمان رژیم سابق مزدوران و عواملی سرسپرده رژیم با گرفتن «پروانه چرا» مراتع را از آن خود کرده و به عشایر اجاره می‌دادند آنها هر زمان هم اراده می‌کردند اجاره را فسخ کرده و مراتع را پس می‌گرفتند این امر سبب می‌شد تا دامدار عشایری آینده خویش را مبهم دانسته و از کوشش و فعالیت باز ماند.

پرواضح است که رژیم شاه از وجود عشایر همواره در هراس بوده با نفوذ در بین خوانین و همچنین غصب مراتع درصدد ایجاد تسلط بیشتر بر عشایر بوده و در نهایت ساکن کردن آنها چه به لحاظ نابودی دامداری در ایران و چه به لحاظ کنترل بیشتر بر این سلحشوران از جمله اهداف رژیم بوده است. امروز رفع این ابهام در گرو شخصی شدن وضعیت مراتع و ایجاد اطمینان برای دامداری عشایری است.

داری نبوده و بخصوص با مراکز عشایری (اداره امور عشایری) و اداره آموزش عشایر که مسئول خدمات رسانی و آموزش عشایر هستند رابطه منسجم و هماهنگی وجود نداشته است.

ناهماهنگی در امور مربوط به عشایر

با توجه به اینکه رژیم سابق به خوانین بهای زیادی می‌داده و راه نفوذ آنان را در این ادارات بخصوص باز کرده بود. خوانین نیز برای حفظ سیستم خان خانی و سلطه شاه بر عشایر تمام آنان اعم از ساکن و سیار را زیر پوشش این ادارات قرار داده‌اند. آنها برای بسط این سلطه شوم در هر جا و بنا به میل خودشان مدرسه عشایری به وجود آورده بودند همینطور در فسا، مرو، شست، فیروزآباد و بقیه شهرستانهای استان فارس، عشایری که در مسنی ساکن شده‌اند و بافت زندگی قبلی خود را از دست داده و دامداری را نیز رها کرده‌اند و اساسا نمی‌توان اینها را عشایر قلمداد کرد نیز تحت پوشش همین ادارات قرار دارند و برایشان مدرسه عشایری

برپا کرده‌اند. دولت و آموزش و پرورش می‌بایست به بررسی این مسئله اهمیت بیشتری داده و سعی نمایند که این دوگانگی را از میان بردارند. درجایی که آموزش و پرورش قادر است سرویس بدهد نیازی به وجود چنین مدارسی نیست. مشکل دیگر عشایر سیاستهای اداره امور عشایری در رژیم سابق است که هرکجا یک سری عشایر چه ساکن و چه بسیار را به چنگ آورده و برای آنها شرکت تعاونی درست کرده است.

درپوشش این شرکتها تعداد زیادی از کارمندان دولت که در شهرها از مزایای شهرنشینی و در روستا از مزایای روستاشینی استفاده می‌کنند این امکانات مختصر و اندکی را که برای عشایر فراهم می‌آمده به خود اختصاص می‌دادند.

بیشتر کسانی که وام عشایری دریافت می‌کرده‌اند کارمند شاغل یا بازنشسته دولت بوده که با استفاده از این وامها مغازه یا بوتیکی برای خود دست و پا کرده‌اند و تنها مقدار بسیار کمی از این وامها به دست تولید کنندگان واقعی یعنی عشایر محروم رسیده است. و لذا بازسازی این ادارات ضروری به نظر می‌رسد.

این ضرورت زمانی مشخص تر و واقع تر می‌شود که بدانیم تامین یک سری نیازهای اساسی عشایر از جمله توزیع علوفه و برداشت وام و... بدست این مرکز سپرده شده است.

کارکنان کوچ نیز سابقا با انتظامات

در زندگی عشایری محل و مکان معینی

ژاندارمری بوده که هم اکنون بسیج عشایری این مهم را بردوش دارد.

عشایر گوناگون در فارس

عضو شورای مرکزی جهاد عشایر فارس در رابطه با ایلها و مشکلات موجود در منطقه می‌گوید:

«کلا در منطقه فارس سه ایل عمده زندگی می‌کنند ایل قشقایی، ایل مسنی و ایل خسته که علاوه بر اینها ایلها و طوایف کوچک دیگری نیز در منطقه حضور دارند ایل قشقایی در حوزه شهرستانها لار، فیروزآباد، قیر، کازرین، شیراز، کازرون، مسنی، گجساران، مسجد سلیمان، و قسمتی از استان بوشهر، اردکان، آباد، جهرم، اقلیده سیرم و اطراف شهرضا از استان اصفهان بیلاق، قشلاق ایل مسنی اکثرا ساکن شده و اگر هم کوچ کنند از منطقه خارج نمی‌شوند.

ایل خسته از چند طایفه تشکیل شده که دوطایفه آن در حوزه شهرستانهای فسا، جهرم، داراب، نیریز، مرو، شست، آباد و اقلید بیلاق، قشلاق می‌کنند. بطور کلی مسائلی که مادر رابطه با عشایر داریم یکی متحرک بودن ایلها و فرهنگ ایلی است عشایر کوچ رو برخلاف روستائیان که صاحب مسجد، حمام، غسالخانه، هستند و غالبا در دوماه رمضان و محرم از تبلیغ و ارشاد روحانیونی که به روستاها می‌روند برخوردار می‌شوند به علت همین تحرک متأسفانه از اینگونه امکانات محروم

کمیته فرهنگی مقدمات این کار را نیز فراهم کرده است، تا شاید این عمل گامی در گسترش اسلام در میان عشایر مرزنشینان باشد.

کمیته عمران عمده فعالیتش را روی مسئله راهسازی متمرکز کرده و با داشتن چهار اکیپ راهسازی فعالیت نسبتاً گسترده‌ای در این زمینه داشته است. علاوه بر کشیدن راههایی جهت تسهیل کار عشایر این کمیته ساختن آب انبارهای چندی را نیز برعهده داشته است این آب انبارها معمولاً با آب باران و یا بوسیله تانکرهای آب پر میشوند.

تایحال در منطقه مسسنی مقدار زیادی از آب انبارها که بوسیله تانکرهای آب پر میشوند ساخته شده است.

در خصوص مسئله بهداشت عشایر کمیته بهداشت با کمک دانشگاه اقدام به تربیت مامای عشایری کرده است. و هم چنین اعزام نیروی بهداشتی و درمانی با همکاری دهمداری و دانشگاه، واکسیناسیون و ارائه آموزشهای بهداشتی و معرفی بیماران به بیمارستانهایی که در رابطه با جهاد عشایری هستند از دیگر فعالیتهای کمیته بهداشت جهاد عشایری بوده است.

جهاد عشایری با همکاری جهاد دانشگاهی شیراز با گرفتن ۲ دوره از دیپلمه های عشایر تعدادی مددکار دام تربیت کرده است. اینان پس از دیدن دوره های لازم بصورت سیار دامهارا واکسینه کرده و یا دامهای مریض را معالجه می کنند. با تشکیل کمیته مشترکی با دامپزشکی استان اساساً مشکل دامپزشکی در سطح استان فارس برای عشایر و غیر آن رفع شده است.

یکی از مهمترین کمیته های جهاد عشایر کمیته و ام است این کمیته به سه طریق وام میدهد. صورت اول به این ترتیب است که جهاد دامهای جوانی را که به کشتارگاه آورده میشود خریده و سپس بصورت وامهای پنج ساله در اختیار چوپانانی که دام خود را از دست داده و یا قصد دارند از زیر نفوذ خان بیرون آیند و بطور مستقل کار کنند قرار میدهد.

نوع دوم وام صنایع دستی می باشد که مبلغ آن ۵۰۰۰ تومان است که ۲۰۰۰ تومان بصورت نقدی و ۳۰۰۰ تومان بصورت جنسی به عشایر ساکن و کوچ رو تعلق میگیرد.

دسته سوم وامهایی است که جهت تهیه تلمبه برای ساختن آبشخورها پرداخت میشود.

بطور کلی مشکلات در منطقه زیاد است. مشکلات ناشی از جنگ، کمبودها و مسائلی که در همه جا عمومیت دارند. لیکن روند انقلاب در جهتی است که مشکلات به همت و یاری مردم و ارگانهای انقلابی یکایک از میان برداشته میشوند. و خوشبختانه جهاد عشایری با ملزم دانستن خود به همکاری و هماهنگی با جهادهای استان و سپاه بقیه ارگانهای عشایری توانسته است مشکلات را تا حدود زیادی مرتفع سازد و جای خود را در میان توده عشایر پیدا کند.

چود ندارد. هر کجا که مرتع و خوش آب و هوا باشد همانجا خانه عشایر است

با تشکیل کمیته های فرهنگی، عمران، بهداشت و درمان، کشاورزی و امور دینی و کمیته وام فعالیت های خود را در زمینه حل مشکلات برادران عشایرمان بسط و گسترش داده است. برنامه رادیویی عشایر که هفته ای دوبار در سطح استان فارس پخش میشود و تهیه نشریه پیام عشایر که مورد استقبال نیز قرار گرفته و بیشتر در سطح تحصیل کرده ها معلمان و محصلین عشایر توزیع

می باشند گذشته از آن وجود خانها نیز موضوع عمده ای است که تاکنون مسائلی چند ایجاد کرده است. خوانین علاوه بر تبلیغات ضدانقلابی در مناطق صعب العبور کوهستانی اردوی نظامی تشکیل داده که در هر اردویی ۴۰-۵۰ نفر سربازی بودند که با تحریک همین خانها و با ایجاد رعب و ترس در دل عشایر ساده دل آنها را وادار به عملیاتی کرده اند از جمله حمله به کارگاه و کمپ راهسازی

* جهاد عشایر هم اکنون با تشکیل کمیته های مختلف فعالیت خود را

در زمینه حل مشکلات عشایری گسترش داده است

* تامین امنیت عشایر یکی از عوامل مهمی است که می تواند نفوذ

و تسلط خانها را تا حدود زیادی کاهش دهد.

جهاد بود که مقداری از وسایل جهاد در این رابطه رپوده شد. قاچاق اسلحه و کشت خشخاش نیز غالباً توسط خوانین صورت می گیرد.

«جهاد و «عشایر»

باتوجه به اینکه جهاد توانسته است با بافت ابتدای اسلامی خود انقلاب ریشه روستاها بکشاند پیشنهاد می شود مسئولیت امور مربوط به عشایر کلاً به جهاد عشایر سپرده شود. جهاد عشایر هم اکنون